

Bijbelse visies op zorg voor de schepping

Zorg voor de schepping is brandend actueel nu heel de wereld in rep en roer is. De opwarming van de aarde en de klimaatcrisis stellen ons voor gigantische problemen. De coronacrisis heeft daar nog een flinke schep bovenop gedaan. We moeten op zoek gaan naar oplossingen op de lange termijn. Ook is het hoogst urgent om ons te bezinnen op onze eigen levensstijl en op onze visie op de aarde, de mens en God, die samen een gouden driehoek vormen.

In het begin

Hier ga ik te rade bij het boek Genesis, dat begint met twee scheppingsverhalen, die sterk van elkaar verschillen. Het eerste van de twee staat in Genesis 1:1-2:4a en is het meest bekend. De eerste zin van de Bijbel is: *In het begin schiep God de hemel en de aarde*. Deze zin kan ook anders vertaald worden: Toen God begon met het scheppen van de hemel en de aarde, was de aarde woest en leeg. Deze vertaling maakt meteen duidelijk dat de schepping niet beperkt blijft tot een gebeuren in den beginne, waarna God de boel de boel laat. Scheppen is een voortgaand proces, waarbij God voortdurend actief betrokken blijft.

De mens in twee varianten

Het begin van het scheppen van alles wat er is, beslaat zes dagen. Telkens hoeft God maar iets te zeggen en het is er al. Als laatste in de rij schiep God de mens, en wel meteen in twee varianten: de mens is of man of vrouw. Allebei zijn ze gemaakt als Gods evenbeeld. Dat wil niet zeggen dat ze aan God gelijk zijn. Ze moeten echt menselijk zien te worden en als beeld van hun schepper stellen ze God present in de alledaagse

werkelijkheid. Door elke andere mens te bejegenen als beelddrager van God leggen ze ook respect aan de dag voor de Ander met een hoofdletter.

Man en vrouw krijgen ook samen de opdracht om de aarde te benutten om er te kunnen leven. Betekent dit dat zij heer en meester zijn over alles wat er is? Dat is niet de bedoeling. Mensen zijn wel vrije wezens, maar ze moeten ruimte laten voor hun medeschepselen en voor dieren en planten. Mensen zijn niet de maat van alle dingen en mogen de aarde niet tot op het bot exploiteren en haar zo naar de vernieling helpen.

Een tweede verhaal

De Bijbel bevat nog een tweede scheppingsverhaal (Genesis 2:4b-25), waarin God, de mens en de aarde in een heel ander licht verschijnen. Dat verhaal is nog ouder dan het eerste. God wordt hier heel menselijk voorgesteld, als iemand die constant vlijtig in de weer is. Nu wordt de mens als eerste geschapen, niet als laatste of als kroon op de schepping. Dat schepsel wordt in het Hebreeuws aangeduid als *ha-adam*, en dat betekent: 'de mens'. Dat is een soortnaam, geen eigennaam. Het is niet duidelijk of de mens een hij is of een zij. Van seksuele differentiatie is nog geen sprake.

God vormt de mens uit stof van de aarde; de mens wordt dus letterlijk uit de klei getrokken. In het Hebreeuws worden de mens (*ha-adam*) en de aarde (*ha-adamah*) aangeduid met twee woorden die bijna hetzelfde zijn. Zo wordt duidelijk dat de mens hoort bij de aarde, en de aarde bij de mens. Maar al met al gaat het nog over een levenloos poppetje, dat pas een levend wezen wordt, als God de mens de levensadem in de neus blaast. Daaruit blijkt

hoezeer de mens, die ten nauwste verweven is met de aarde, ook met God verbonden is. Hierna legt God een tuin aan, plaatst de mens in die tuin en laat daar overal heerlijke vruchtbomen opschieten. Een soort Keukenhof dus, maar geen Luilekkerland, want de mens krijgt de taak om die vruchtbare tuin te bewerken, te behoeden en ervoor te zorgen, en dat alles in de volste harmonie.

Twee gelijkwaardige partners

Volgens God is het is niet goed dat de mens alleen blijft. Daarom vormt God uit aarde alle dieren en vogels. Jazeker, weer uit aarde: mens en dier zijn van dezelfde makelij. Maar onder die medeschepselen vindt de mens jammer genoeg geen partner die helemaal bij hem past en aan hem gelijkwaardig is. Dan laat God de mens in een diepe slaap vallen, neemt een van zijn ribben weg, en bouwt daaruit een vrouw. Zo wordt de ene, eenzame mens gesplitst in twee gelijkwaardige partners. De mens reageert dolenthousiast met de woorden: 'Dit is ze eindelijk! Mijn eigen gebeente, mijn eigen vlees en bloed. Vrouw wordt zij genoemd (in het Hebreeuws *iesja*), genomen uit een man (*iesj*)'. Ook hier weer twee keer bijna hetzelfde woord, *iesj* en *iesja*, die aangeven hoezeer deze twee mensen bij elkaar horen en elkaar aanvullen. Zodra er een vrouw is, is er ook een man, en die twee voelen zich sterk tot elkaar aangetrokken en gaan zich duurzaam aan elkaar hechten. Pas later krijgt de vrouw de naam Eva, en gaat haar wederhelft Adam heten. Deze mannennaam kan het misverstand oproepen dat de man de ware mens is en dat hij over de vrouw kan gaan heersen. Deze verstoorde man-vrouwverhouding ontstaat tijdens

het gebroken bestaan buiten de tuin van Eden en blijft ver onder het oorspronkelijke ideaal.

Nieuwe perspectieven

We hebben deze twee scheppingsverhalen vaak gelezen als teksten die gaan over hoe alles begonnen is. Alsof de ideale wereld ver achter ons ligt, in een grijs verleden, en daarna al snel vervangen is door de rauwe werkelijkheid die wij nu kennen. Maar het is beter om deze verhalen heel anders te interpreteren: ze gaan niet over hoe het ooit geweest is, maar over hoe het in de toekomst ooit nog worden moet. De harde werkelijkheid van nu moet worden omgezet in een meer ideale wereld, en daarbij kunnen mensen, mannen en vrouwen, fungeren als medescheppers.

Mensen zijn minder uniek dan ze misschien zouden willen zijn. Ze maken deel uit van een groter geheel, als schepsel onder de schepselen. Solidair met elkaar, verbonden met alles wat leeft en geroepen om te zorgen voor de aarde, voor gerechtigheid en vrede. In zijn encycliek *Laudato Si'* noemt paus Franciscus de aarde

'ons gemeenschappelijk huis'. In dat gemeenschappelijk huis is het fataal om te kiezen voor een tomeloze groei van de economie, want dan raakt de aarde uitgeput en vergroten we de kloof tussen arm en rijk. In deze coronatijd verlangen velen terug naar de vleespotten uit het verleden, het oude normaal, maar beter is het om toe te werken naar een andere en betere toekomst.

Een nieuwe wereld

In 2008 schreef de uit India afkomstige kunstenares Lucy D'Souza, een schilderij met daarop de levensstroom. Zij beeldt deze rivier af als een vrouw. De rivier ontspringt in haar hart en stroomt in een spiraalvormige beweging verder tot de levensstroom uitmondt in de oceaan. Op de oevers van de rivier groeien bomen die altijd vrucht dragen. De twee wonden in de handen van de vrouw doen denken aan Jezus maar ook aan moeder Aarde, die lijdt onder de huidige klimaatcrisis. De vele vissen kunnen we betrekken op het grote goed van de biodiversiteit.

Dit schilderij is geïnspireerd door het slot van het laatste bijbelboek

(Openbaring 22:1-5), waar eveneens sprake is van een rivier met leven brengend water, omzoomd door bomen die elke maand opnieuw vrucht dragen. Deze rivier stroomt midden door het nieuwe Jeruzalem. Deze beelden roepen de scheppingsverhalen uit Genesis in herinnering: ook daar is sprake van een levensboom en van een rivier die de tuin van Eden bevoelt. De dominicaan Jan Nieuwenhuis zegt hier in zijn boek *Johannes de ziener* het volgende over: 'De Schrift begint met een tuin en eindigt met een stad, maar bij nader inzien is die stad de wedergeboorte van de tuin. Het ganse verhaal van God en zijn mensen ligt ingeklemd tussen de tuin van den beginne en die herschapen tuinstad aan de einder.' De gouden toekomst wordt hier voorgesteld als een groene wereld, waar dood, lijden en verdriet verleden tijd zijn en waar God voorgoed woont te midden van zijn getrouwen, die zich niet hebben laten meeslepen door het kwaad.

Door zijn woonstede te kiezen tussen de mensen doet God zijn naam ('ik zal bij jullie zijn') eer aan. Zoals God in Genesis al het geschapene 'zeer goed' noemt, zo wordt uiteindelijk alles weer ten goede gekeerd. De verstoorde orde wordt hersteld en alle gedupeerden uit verschillende fasen van de geschiedenis krijgen eerherstel. Uiteindelijk wordt de mens degene die hij of zij altijd al had moeten zijn. Hierbij gaat het niet om een kringloop, waarin we steeds opnieuw een herhaling zien van hetzelfde. Nee, er is een stem die zegt: 'Zie, ik maak alles nieuw!' Waarmee gezegd wil zijn dat uiteindelijk werkelijkheid wordt waar alles al van het begin tot het einde om draaide.

De kracht van visioenen

Waar het visioen ontbreekt, verwildert het volk, aldus Spreuken 29:18. Bijbelse toekomstvisies zijn geen doekjes voor het bloeden maar kunnen ons helpen om aan ons leven van nu richting en inhoud te geven. Ze zetten ons ertoe aan om de nieuwe wereld nu al onder onze handen te laten groeien.